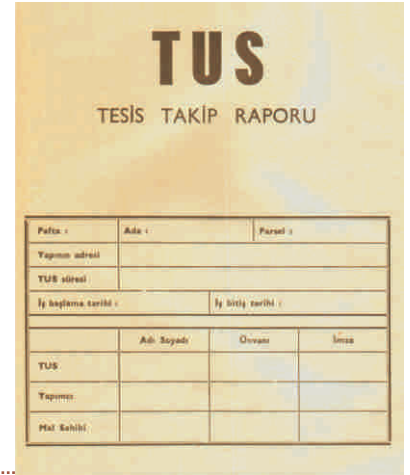

EMO İzmir Şubesi Mesleki Denetim Uygulamasının 40.Yılında-6 “90’lı Yıllarda”

Elk. Müh. Ahmet Becerik
ahmet.becerik@emo.org.tr

14-Teknik Uygulama Sorumluluğu Hizmeti ve Ülkemizde Uygulanması:

Ülkemizin kuruluş yıllarından günümüze özel ve kamu tüm yapıların ruhsatlandırılmasını zorunlu kılan imar mevzuatına ilişkin kimi yasal çalışmalar değişik tarihlerde yapılmasına karşın etkili bir yapı denetim süreci düzenlenmemiştir.

Türkiye'nin ilk İmar Yasası 10 Haziran 1933 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Yasasıdır. Yasada fenni mesulden söz edilmekte ise de, kavramı kurumlaştıran hukuksal temel 9 Temmuz 1956 tarihinde yayınlanan 6785 sayılı İmar Yasası'dır.

6785 sayılı yasanın 8.maddesinde “Belediyelere karşı yapının fenni mesuliyetini üzerine alan meslek mensupları, yapıyı ruhsat ve eklerine uygun olarak yaptırmaya ve mal sahibinin ruhsatiye ve eklerine uygun yaptırmadığı işleri belediyeye bildirmeye” zorunlu tutulan fenni

mesul (TUS) toplumsal ve teknik bir gereksinim olarak doğmuştur. Ekonomik yetersizlikler ve kadro olanaksızlıkları nedeniyle birçok belediyede, değişik dallarda mimar ve mühendislerin çalıştırılmaması ve büyük kentlerdeki teknik elemanların ise hızla artan yapıları denetleyebilmek için sayısal açıdan yetersiz bulunması, ülke genelinde yapı denetim alanında oluşan boşlukları gidermek amacıyla TUS hizmetinin getirilmesi doğru bir seçim olarak ortaya çıkmıştı. Ücretini yapı sahibinden almakla birlikte, TUS bir kamu görevi yürütmektedir ve öncelikle kamuya karşı sorumludur.

9 Mayıs 1985 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan ve günümüzde yürürlükte olan 3194 sayılı İmar Yasası’nın 28 ve 38.maddeleri, kimi ufak değişikliklerle, 6785 sayılı yasaya bağlı kalmıştır. TUS’un yasal tanımının çok dar tutulması, yetkilerinin yönetmeliklerle ayrıntılı olarak düzenlenmemesi, uygulamada karşılaşılan

sorunların büyük bölümünün çözümsüz kalması sonucunu getirmiştir.

Yapı sahipleri tarafından, görevini yerine getirmek isteyen TUS’nun öneri ve yönlendirmeleri gereksiz müdahale ve engellemeler biçiminde değerlendirilmiş, yapı denetiminde önemli bir yer tutan ve kurallara uymamayı alışkanlık edinen kimi yükleniciler, başları sıkıştıkça bütün sorumluluğu üzerine yıktıkları TUS’nu inşaatlardan uzak tutmayı yeğlemişlerdir.

TMMOB’ne bağlı Odaların teknik uygulama sorumluluğunu kurumlaştırma yolundaki girişimleri, 6235 sayılı TMMOB Yasası’nın dar kalıpları içersinde genelleşme olanağı bulamamıştır. Odaların düzenleyici işlem ve kararları, çoğu zaman değişik bakanlık ve kimi kamu kurumları tarafından engellenmiştir.

Proje yapımcıları (müellifleri), genellikle kendi tasarımlarını uygulama aşamasında denetleme eğiliminde olmuşlardır. Bu istemler Odalardan da destek görmüştür. Giderek projenin uygulamadaki yetkinliğine yönelen mühendis ya da mimarın mesleki denetimi ile kamusal bir yükümlülük olan TUS iç içe geçmiştir.

Kamu organlarının da TUS’nu doğru algıladıkları söylenemez. TUS’u yapı sahibi işveren vekili biçiminde değerlendirip olası iş kazalarından sorumlu tutan Bakanlık genelgeleri yayımlanmıştır.

“90’lı Yıllarda” İzmir ve çevre illerde mesleki denetim uygulamasını ve TUS mücadelesini etkin biçimde yürüten EMO İzmir Şubesi’nin 20.-21.-22. Dönem (1994-1999) arasında görev alan Şube Yönetim Kurulu Üyeleri

Musa Öztufan

Musa Öztufan
M.Macit Mutaf
Sadık Sirkeoğlu
A.Levent Ünal
Alpaslan Güzeliş
Yavuz Alkan
Recai Kolay

Mehmet Güzel
Tarkan Tekcan
Ertan Beyazıt
Oğuz Dikenelli
Ömür Akman
Eyüp Akpınar
Olgun Sakarya

E. Sabri Aksüt
Talat Canpolat
Banu Öcal Dalgıç
Özcan Uğurlu
Memet Uludağ

Macit Mutaf

15- EMO İzmir Şubesi'nin 90'lı yıllarda Mesleki Denetim Çalışmaları:

Elektrik mühendisliği SMM hizmetlerinin çok daha geniş alana yayılması için geçmişten bu yana yürüttüğü çalışmalarını değişik zorluklara karşın EMO İzmir Şubesi 90'lı yıllarda da sürdürdü. Bilim ve teknolojiyi yadsıyan siyasal iktidarlarca çıkarılan zorluklar İzmir ve ülkemizin değişik yörelerinde yaşanan felaketler sonucu yıllardır ihmal edilen mühendislik hizmetlerinin gündeme gelmesini sağlamıştır.

Bayındırlık Bakanlığı'nın 1993 yılında yayınladığı 21896 sayılı bir genelge ile yasal düzenlemeye aykırı olarak, yapıların mimar ya da inşaat mühendisi tek bir TUS tarafından yürütülmesini öngörmüştü. Böylece mesleki uzmanlık ayrımı ile birlikte güçlülükle yerleştirilmeye çalışılan hukuksal yapı önemli yaralar almıştı.

EMO İzmir Şubesi'nin konuya ilişkin girişimleri, belediyelerce uygulanmakta olan tip yapı ruhsat standardı nedeni ile engellerle

karşılaşmış ve TUS'nun bir kişi olacağı belirtilmişti. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile yapılan idari yazışma ve ikna sürecindeki görüşmelerden başarı sağlanamaması üzerine ilgili genelge, TMMOB adına EMO İzmir Şubesi tarafından yasal başvuru ile yargı sürecine taşındı. TUS hizmetinin yalnız inşaat mühendisi ya da mimar tarafından değil uzmanlık konularına göre ilgili mühendislerce üstlenileceği yönündeki görüşümüze karşı çıkan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine Danıştay 6.Dairesi 28.12.1994 günlü kararı ile lehimize sonuçlanmasına karşın, temyiz ve karar düzeltme aşamalarından sonra, ancak 1999 yılında yanlış uygulamadan dönülebilmıştır.

Günümüzde de süren mesleki uzmanlık ayrımlı TUS uygulaması, o yıllarda TMMOB adına süreci izleyen EMO İzmir Şubesi'nin başarılı girişimleri ile yaşama geçmiş ve ilgili kurumları tip yapı ruhsatını değiştirmeye zorlamış ve dörtlü yapı ruhsatı

bu dava sonucunda hazırlanarak yürürlüğe girmişti.

Öte yandan sağlıklı tesisler kurulması, SMM üyeler arasındaki haksız rekabetin ortadan kaldırılması v.b. nedenlerle TUS hizmetinin işler duruma getirilmesi için yapı denetim uygulamasına geçilmesi kararı verildi. Bu bağlamda yapı denetim ilkeleri ve TUS puanlaması konularında çalışmalar yapıldı. Yapı denetimi için odada görevli elektrik mühendisi kadrosunun yanı sıra TUS puanlaması için özel bilgisayar programı altyapısı oluşturuldu. Kimi belediyeler ve yapı birlikleri ile protokoller imzalandı ve Aralık 1996 tarihinden başlayarak İzmir'de uygulamaya geçilerek süreç içerisinde SMM'lerin TUS kontenjan puanı izlendi.

İzmir'de 90'lı yıllarda gündeme gelen yüksek yapılar konusunda yürürlükteki standart ve yönetmeliklerin yetersiz oluşu belediye tarafından yeterli denetim yapılamamakta ve ek önlemler istenilmekteydi.

İNSANLAR SAĞLIKLI KONUTLARDA YAŞAMALI

...Geçtiğimiz yıl 4 Kasım'da İzmir'de yaşanan su baskınında yıkılan evlerin yerine yine aynı yerlerde yenilerinin yapıldığı ve benzer doğa olayında yine aynı faciaların olacağını tahmin edebiliyoruz. Selde yaşamını yitiren insanların bir kısmının elektrik çarpması sonucunda öldüğünde iddiaların içinde yer alıyordu.

Evet, insanların sağlıklı konutlarda ve işyerlerinde yaşaması için inşa edilen tüm yapıların yer seçimlerinden başlayarak İmar Yasası'na uygun olarak yürütülmesi ve denetlenmesi gerekir.Eğer yapılaşmaya kapalı bir bölgede yapılan evlere enerji bağlanıyorsa burada hem Valiliğin hem Büyükşehir Belediye Başkanı'nın sorumluluğu vardır.

Kaçak olmayan yapılara yönelik araştırmalarda ruhsat aşamasından başlayarak denetime açık mekanizmaların yaratılmadığı ortaya çıkmaktadır

İzmir İtfaiye Müdürlüğü'nce hazırlanan raporda 1995 yılında, İzmir'de 363 yangının elektrige dayalı olarak çıktığı ve yangın nedenleri içerisinde ikinci sırayı aldığı açıklanmıştır.

Gerek İzmir Büyükşehir Belediyesi gerekse ilçe belediyelerinin büyük kısmı yapı üretim süreci içerisinde elektrige ihmal etmekte ve elektrik tesisatları ile ilgili denetimlerin TEDAŞ'a ait olduğu sanısı ile konuyu önemsememektedir.

Elektrik, günlük yaşantımızın ayrılmaz bir parçası. Sağlıksız ve denetimsiz yapıldığında her an tehlike yaratabilecek bir potansiyel.

Elektrik Mühendisleri Odası olarak İmar Yasası ile Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği arasındaki çelişki üzerine ortaya çıkan denetimsiz ortamın ortadan kaldırılmasına yönelik çabalarımız sonucu 30 Kasım 1995 tarihinde Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği'nde değişiklik sağlandı.

Değişikliğin en önemli yanı İmar Yasası'nda belirtilmesine karşın belediyelerce yeterince denetlenmeyen elektrik tesisatları için fenni mesullerin devreye girmesini sağlaması yani denetim mekanizmalarının oluşturulması idi.

Ancak ülkemizde her türlü denetime karşı çıkan güçler buna da karşı çıktılar ve anılan yönetmelik 25 Ekim 1996 tarih ve 22798 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yeni bir yönetmelikle iptal edildi. Yapıların İmar Yasası'nda tariflendiği gibi ruhsat eki projelere ve standartlara uygun olarak ve yetkili kişilerce yapılmasından sorumlu fenni mesulün (TUS) görevini yapmasını sağlayan ve denetleyen bu değişikliği iptal eden Refah-Yol Hükümeti'nin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'na sormak istiyoruz."Değişiklik çalışmaları10 yıldır konu ile ilgili tüm kuruluşların katılımı ile yürütülen yönetmeliği niçin aynı yöntemle , yani diğer kuruluşların görüşü alınmadan iptal ettiniz? Yapılaşmadan sorumlu Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yetki alanına giren bir konuda bu bakanlığın bilgisi dışında ve İmar Yasası'na aykırı olarak nasıl değişiklik yaptınız?" Sayın Bakana göre bu ülkede standart dışı malzeme üretilmemekte, elektrik tesisatına dayalı yangınlara ve ölümlere rastlanmamakta ve denetime gerek bulunmamaktadır.

Evet, kentimiz ve insanlarımız açısından oldukça önemli olan yapı denetimi konusunda Valilik ve Belediye Başkanlıklarının duyarlı olmasını ve İmar Yasası'nın yapılaşma ile ilgili maddelerinin aynen uygulanmasını sağlamalarını bekliyoruz.

Geçtiğimiz yıl,İzmir'de,Dinar'da yaşadığımız acı olayları tekrar yaşamamak için "sürekli yapı denetimi" ilkesini gündeme getirmemiz ve artık insanlarımızın çağın gerektirdiği donanıma uygun konutlarda yaşamasını sağlamamız gerekiyor.

EMO İzmir Şubesi 21. Dönem(1996-1997) Yönetim Kurulu
11 Kasım 1996 tarihli Basın Açıklaması

İzmir Büyükşehir Belediyesi eşgüdümünde arasında EMO İzmir Şubesi'nin de bulunduğu çalışma grubunca bir yıl süren çalışma sonucu "**İBŞB Yüksek Yapılar Yönetmeliği**" hazırlandı. Uzmanlık alanımızla ilgili yangın ihbar ve alarm, güvenlik, haberleşme, asansör, iç ve dış tesisat ve YG tesisatı konularında yönetmelikle getirilen kuralların 30.80 mt yüksekliği geçen yapılarda tesisine yönelik denetleme sürecine de Şubemiz katıldı.

1989 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayınlanan ve 20 Aralık 1995 tarihinde değişikliğe uğrayan Asansör Yönetmeliği asansörlü bina yöneticilerine ve bakımcı firmaya asansörlerinin yılda en az bir kez denetiminin yaptırılması, ilgili belediyelere ya da valiliklere ise denetimi gerçekleştirme görevini yüklemişti. Ancak kadrolarında yeterli teknik eleman bulunmayan İzmir'deki kimi belediyeler bu denetimin EMO ve MMO İzmir Şubeleri tarafından yerine getirilmesi istemi üzerine bu konuda üçlü protokoller hazırlanarak 1996 yılından Karşıyaka sınırları içindeki

asansör denetimleri ile başlayan uygulama günümüzde de kente yayılmış bir biçimde sürdürülmektedir.

Yetkisiz kişilerin meslek alanımızda hizmet üretmeleri sıklıkla elektrik mühendisliği SMM'ler tarafından dile getirilen sorunun önlenmesine yönelik olarak 90'lı yılların ikinci yarısında inceleme başlatıldı. TEDAŞ İzmir ve Aydın birimlerinin kabul tutanakları üzerinde yapılan incelemelerde Elektrik Kuvvetli Akım tesisleri Yönetmeliği kapsamına giren bir çok tesisin SMM ya da elektrik mühendisi olmayan kişiler tarafından yapılmasına karşın kabul işlemlerinin SMM üyelerimizce kendilerince yapılmış gibi gösterildiği ortaya çıktı. Bu üyelere ve ilgili TEDAŞ birimleri ile EMO merkezine açıklayıcı ve düzeltici bilgiler gönderilmiş ve yanıt vermeyen SMM üyeler ise EMO Onur Kuruluna gönderildi.

Üçüncü şahıs trafolu abonelerin Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği gereğince TEDAŞ'a bildirmekle yükümlü olduğu "YG Trafo Merkezi İşletme Sorumluluğu" Şubemizde başlayan ancak İzmir il merkezi

sınırları dışında yeterince denetlenmeyen bir uygulama idi. TEDAŞ İEDM ile yapılan görüşmeler sonucu İzmir ilçelerinde de denetimler artırılarak uygulamanın sağlanmasına yönelik yazıların işyerlerine bildirilmesi sağlandı. İşletme sorumluluğu ile ilgili eğitimler 90'lı yıllarda da sürdürülerek konuya ilişkin teknik ve idari denetim için ön çalışma yapılarak kayıtlar bilgisayar ortamına geçirildi.

MESLEKİ DENETİMDEN VAZGEÇİLEMEZ

...Sömürünün, talanın, zenginleşmenin yeni alanları olan kentlerde rant dayalı ayrıcalıklı uygulamalara karşı mücadele edecek önemli güçlerden birisi de mühendis-mimar odalarıdır. Uzmanlıkları nedeni ile çevre, kent, planlama, ulaşım, imar, enerji, güvenlik, gıda ve benzer alanlarda genel ve yerel yönetimlerin uygulamalarını duyarlı üyeleri ile birlikte örgütlü bir şekilde izleyerek bu alanda yanlışları tespit eden ve kamu oyu oluşmasını sağlayan TMMOB, bu misyonu ile çıkar odaklarının hedefi oldu.

Kamusal yağmaya karşı çıkan TMMOB'ni yönetim erkleri sindirmeye çabalarırken, diğer yandan yine kamu niteliğinde meslek kuruluşu olmalarına karşın Sanayi ve Ticaret Odalarının mesleki denetimi kaldırma politikaları, çıkar gruplarının rant kaygısıyla çakışıyor.

Sorunun diğer bir boyutu TMMOB'nin bazı üyeleriyle yaşadığı çelişkiler olarak dikkat çekiyor. Yapıların büyük kısmının kaçak yapılar olarak inşa edilmeye çalışılması, ekonomik daralmanın yarattığı işsizlik, yatırım azlığı bu alanda çalışan üyelerimizi ekonomik yönden sıkıntıya düşürmekte, azalan gelirleri nedeni ile kurallara uymama, haksız rekabetin gelişmesi ve bazı çevrelerin çıkarlarına uygun olarak Oda denetimine karşı çıkılması sonucunu yaratmaktadır.

Bu önemli gelişmelere karşı TMMOB yöneticilerine düşen sorumluluk kamusal alanı toplum yararına düzenlemeye çalışırken diğer yönden üyelerinin hizmet üretiminden olabildiğince eşit olarak paylaşabileceği politikaların üretilmesi olmalıdır. Bu çerçevede ilkesizlik ve haksız rekabetin önüne geçilmesi, mesleki etiğin oluşturulması, mesleki çalışmaların çözülmesi sağlanmalıdır.

Mesleki denetimin yok edildiği ortamlarda, mesleki saygınlığın artırılması, hizmet alanlarının geliştirilmesi ve mesleki dayanışmanın sağlanması mümkün değildir.

Unutmayalım, mesleki denetim mücadelesi ülkeye ve topluma sorumluluğumuzun önemli göstergelerinden birisidir.

M. Macit Mutaf
EMO İzmir Şubesi 22.Dönem (1998-1999)
Y.K.Başkanı

Kaynakça:

EMO 34. -35. -36. Dönem Oda Genel Kurul Çalışma Raporları

EMO İzmir Şubesi 20. -21. -22. Dönem Genel Kurul Çalışma Raporları

EMO İzmir Şube Haber Bülteni sayı: 102-103-104 (1998) sayı: 111- 112 (1999)

Elektrik-Elektronik ve Bilgisayar Mühendisliği Hizmetleri İlgili Yönetmelikler, Tıp Sözleşme ve En Az Ücret Tanımları Kitapları (1997-1998-1998)